

Krkavec velký je nejmohutnějším představitelem čeledi krkavovitých. V ČR žije v lesích i v otevřené krajině bez ohledu na nadmořskou výšku. Hlavní podmínkou je hnízdní na nepřístupném místě.

Foto Jaromír Kadeřábek

Krkavec velký – zatracovaný ptačí druh?

Martina Ježková

Krkavec velký (*Corvus corax*) je zvláště chráněný druh, který minulosti v ČR zcela vymizel, a jehož početnost od 70. let minulého století neustále narůstá (ŠťASTNÝ *et al.* 2006). Narůst početnosti krkavce vzbuzuje u nás, ale i v jiných evropských státech obavy, a to zvláště u myslivecké veřejnosti a u chovatelů hospodářských zvířat.

V poslední době se stále častěji objevují zprávy, že krkavci na pastvinách napadají hospodářská zvířata, zejména skot chovaný celoročně pod širou oblohou. Největší problém nastává v období rozmnožování. Krkavci jako potravní pátrači se nejprve přizívají na zbytcích placent a na uhynulých jehňatech či telatech. V posledních několika letech však zemědělci upozorňují, že napadají i živá, nejčastěji čerstvě narozená mláďata, která ještě nejsou plně mobilní. V současné době existují doložené informace, že krkavci svou pozornost přesouvají i na již odrostlé jedince.

Chovateli, kterému prokazatelně vzniká škoda, za současnou legislativní situace ne-

zbývá při ochraně svého stáda jiná možnost než požádat o výjimku ze zákazů u zvláště chráněných druhů živočichů v souladu s ustanovením § 56 odst. 2 písm. b) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (ZOPK) ve znění pozdějších předpisů. Před podáním vlastní žádosti by měl doložit, zda podnikl kroky, které by škodu eliminovaly, aniž by porušil zákon. Mezi takové může patřit např. změna organizace chovu.

Lze změnou organizace chovu zabránit škodám?

Předpoklad, že pokud se na pastvinách nebudou vyskytovat plodové obaly a ne-

pohyblivá jehňata, která krkavcům mohou opravdu připomínat mršiny, budou tyto pastviny krkavci navštěvovány pouze příležitostně, je zřejmě mylný. Důkazem toho jsou např. zkušenosti zemědělce z CHKO Broumovsko. Přestože ovce bahní ve stáji a na volné pastviny vypouští životaschopná jehňata stará jeden až dva měsíce, stále na nich zaznamenává nadměrné ztráty.

Často diskutovanou variantou ochrany stáda je využití vycvičených psů, ale i zde chovatelé narazí na několik úskalí. Pro ochranu stáda před predátory se využívají velká pastevecká plemena, která byla vyšlechtěna k hlídání a obraně stáda, a ke všem vetřelcům jsou vrozeně nedůvěřivá a ostrážitá.

Vzhledem k poloze pastevních areálů, často navazujících na lidská obydlí, je neohroženost a samostatnost těchto plemen důvodem obav, že budou stádo hlídat nejen proti predátorům, ale i proti neukázným občanům, kteří by mohli vstoupit na pastviny. Problém však neřeší ani ovčácká plemena: ta sice nemají vrozenou potřebu bezmezně chránit stádo, ale zase mají potřebu neustále se stádem pracovat. Ovce tak ustavičně reagují na povely psa, což je v období rození mláďat nežádoucí. Navíc se u nás provádí tzv. oplůtková pastva ovci, obvykle se jedná o masná plemena, která nejsou adaptována na neustálý pohyb po pastvině.

Může orgán ochrany přírody vyřešit pastvou situaci?

Krkavec velký patří mezi zvláště chráněné živočichy v souladu s § 48 ZOPK. Vyhláškou č. 395/1992 Sb. je zařazen mezi zvláště chráněné druhy v kategorii „ohrožený“. V rámci základních ochranných podmínek podle § 50 odst. 2 ZOPK je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů, zejména je chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrcovat. Výjimku z uvedených zákazů lze povolit podle § 56 odst. 1 a 2 ZOPK pouze v případech, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody nebo v zájmu ochrany přírody. Vzhledem k zařazení krkavce velkého mezi druhy, které jsou předmětem ochrany podle práva Evropských společenství (viz článek 1, 5 a 6 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků), je možné povolit výjimku při splnění dalších kumulativních podmínek, a to:

- z důvodů uvedených v § 56 odst. 2 písm. b) ZOPK (v případě zájmu prevence závažných škod, zejména na dobytku),
- pokud neexistuje jiné uspokojivé řešení,
- povolená činnost neovlivní dosažení či udržení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany.

Hned první podmínka je pro orgán ochrany přírody docela oříškem: Je pastva dobytka veřejným zájmem a převažuje tento zájem nad ochranou krkavce? Když uvážíme, že

pastva je rozšířená v podhorských oblastech, kde patří k tradičnímu způsobu hospodaření v místech, která jsou špatně dostupná, a jedná se tedy o jednu z mála možností, jak tyto lokality udržovat a zachovat tak harmonicky utvářenou krajinu, může být v pastvě vlastně shledán veřejný zájem. Vesměs pastva může být prospěšná i v zájmu ochrany přírody, v případě extenzivní pastvy jsou prokázány pozitivní účinky na travní a hmyzí společenstva pasených lokalit.

Druhá podmínka „v případě zájmu prevence závažné škody, zejména na dobytku,“ se jeví jako jednoznačná, z toho důvodu chovatel přece žádá o výjimku. Přítomnost krkavce na pastvině však ještě neznamená, že způsobuje závažné škody. Jsou sice známa videa, ze kterých je patrné, že krkavci se pokoušejí napadnout mláďe, ale na žádném není vidět přímé usmrcení, takže často nejsou považována za dostatečný důkazní materiál. Je tedy na žadateli, aby prokázal, že krkavec opravdu zabíjí živé a životaschopné kusy. Zároveň by měl poskytnout důkazy o zdravotním stavu svého stáda, aby bylo zřejmé, že k úhynu mláďat došlo opravdu v důsledku aktivity krkavců. Nej přesnější informace by mohly přinést pitevnické zprávy uhynulých jehňat/telat, ale ty zároveň představují další náklady pro chovatele. A zde se naskytá otázka: Bude žadatel ochoten investovat do odborných posudků, když si není jistý, zda mu bude výjimka povolena, a když povolena bude, vyřeší zemědělci kýžený problém podle jeho představ?

Třetí podmínka byla již nastíněna výše. Před vlastní žádostí o výjimku ze zákazů u zvláště chráněných druhů by měl žadatel vyčerpat veškerá legální opatření, aby zabránil škodám způsobeným krkavcem na dobytku. Mezi ně patří zmíněné využití psů nebo změna organizace chovu, případně plašení přítomností člověka atd. Na místě by určitě měla být i úvaha, zda se v blízkosti pastviny nevyskytuje nějaký pravidelný mimořádný zdroj potravy (např. skládka odpadů, myslivecká příkrmovací zařízení či neuklizené vývrhy), který ptákům poskytuje snadný přísun potravy, a tím umožňuje jejich větší koncentraci. Obecně krkavec jako „potravní pátrač“

potřebuje ke sběru potravy rozsáhlé území, ale v případě mimořádné potravní nabídky se zejména nehnízdící ptáci shromažďují v blízkosti potravního zdroje v hejnech čítajících několik desítek (výjimečně i stovek) jedinců. V těchto skupinách se jedinci – vzhledem ke své inteligenci a schopnosti napodobovat ostatní – velmi rychle učí využívat nové zdroje. A to je zřejmě i důvod, proč se v některých oblastech projevuje atypické chování krkavců se sklonem k napadání živých jedinců hospodářských zvířat (PAVELKA a ŠTASTNÝ 2009).

Vzhledem k neustále narůstající populaci krkavce v ČR by případná povolená výjimka neovlivnila dosažení či udržení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany, záleží to však na řadě faktorů a každý případ je třeba posuzovat samostatně. Ovšem při povolování výjimky je nutné zvážit překryv období vzniku největších škod (rození mláďat) s obdobím hnízdění krkavce velkého. Jedná se totiž o nejcitlivější období i pro krkavce.

Výjimky vydané Správami CHKO

Správy jednotlivých CHKO jsou organizační součástí AOPK ČR, ale jako orgán ochrany přírody podle ZOPK rozhodují autonomně a odvolacím orgánem k jejich rozhodnutí jsou příslušné odbory výkonu státní správy MŽP. Správy chráněných krajinných oblastí Broumovsko a Slavkovský les vydaly výjimku z důvodu prevence závažné škody na hospodářských zvířatech a Správa chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko v zájmu ochrany volně žijících živočichů. Mezi další oblasti, kde byl zaznamenán konflikt s krkavci, patří Karlovarský, Královéhradecký, Plzeňský, Ústecký a Zlínský kraj.

Z důvodu krátké účinnosti výjimek (výjimky byly SCHKO vydané v roce 2012 a 2013) nejsme v současné době schopni objektivně vyhodnotit jejich dopad na řešený problém.

Seznam literatury naleznete v elektronické verzi časopisu na www.casopis.ochranaprirody.cz

Autorka pracuje v sekci ochrany přírody a krajiny, AOPK ČR

SUMMARY

Ježková M.: The Common Raven – a Despicable Bird Species?

Common Raven (*Corvus corax*), also known as the Northern Raven attacks on grazing livestock, particularly cattle kept outside building throughout the whole year, has been more and more reported from the Czech Republic. Because pursuant to Article 48 of Act No. 114/1992 Gazette on Nature Conservation and Landscape Protection, as amended later (hereinafter ANCLP), the bird species is specially protected, classified as Threatened. Therefore, pursuant to Article 50, paragraph 2 of the ANCLP, it is prohibited to harmfully intervene to its natural development. Pursuant

to Article 56, paragraph 2, letter b of the ANCLP, a breeder can apply for a statutory exemption from a prohibition in the Specially Protected wild animal species. Statutory exemption can be enacted by the State Nature Conservancy authority only if another public interest considerably overrides nature conservation interests or in the interest of nature conservation itself, provided that other cumulative conditions are met: (1) due to reasons given at Article 56, paragraph 2, letter b of the ANCLP, to prevent serious damages, particularly to livestock; (2) if there is no other satisfactory solution; (3) if the activities permitted do not affect reaching or maintaining a favourable conservation status within the respective species. The Broumovsko/ Broumov Region and Slavkovský les Mts. Protected Landscape Area (PLA) Administrations have recently enacted such statutory exemptions to prevent serious damage to livestock as well as the Křivoklátsko/ Křivoklát Region PLA Administration to protect wild animals.